

Přírodní památka TROJSKÁ

Přírodní památka TROJSKÁ

Společenstva teplomilných pastvin a křovin na výchozech břidlic šáreckého souvrství (spodní ordovik) s výskytem vzácných druhů hmyzu.

Katastrální území: Troja (Praha 8)

Výměra: 1,28 ha, ochranné pásmo 4,59 ha

Vyhlášeno: 1. září 1982

Předmět ochrany:

Výhledné, jižně orientované svahy mělkého údolí porostlé stepními trávniky a teplomilnými křovinami. Území je významné výskytem řady druhů stepního hmyzu, z nichž některé byly nalezeny na území Čech právě jen v přírodní památce Trojská.

◀ Ortofotografie oblasti mělkého údolí, kterým prochází Trojská ulice, s vyznačenou hranicí obou částí přírodní památky Trojská.

Foto na přední straně obálky:

Pohled na travnaté svahy ve východní části PP Trojská a část Trojské ulice od východu.

Foto na zadní straně obálky:

Růže galská (*Rosa gallica*).

Přírodní památka Trojská se rozkládá na jižním svahu uprostřed údolí, kterým prochází Trojská ulice. Území je rozděleno do dvou samostatných částí, porostlých stepními trávničky s vtroušenými křovinami. Podloží území tvoří prvohorní usazeniny šáreckého souvrství z období ordoviku, které se na dně tehdejšího moře usazovaly před více než 470 miliony let. Na několika místech, především v západní části území, vycházejí horniny na povrch jako drobné, silně rozpadavé skalky.

Jižní svahy v Trojské ulici byly zřejmě už od raného osídlení území člověkem využívány jako pastviny. Později se zde objevily sady a na části svahů v západní části blíže k Vltavě byly založeny také vinice.

Cílem ochrany území je zachování ojedinelých společenstev výhřevných stepních trávníků, na které jsou vázány vzácné druhy teplomilného hmyzu, z nichž některé byly na území České republiky nalezeny právě jen v přírodní památce Trojská.

Území přírodní památky Trojská je jedinečné svými půdními a mikroklimatickými podmínkami. Ty zřejmě spolu se zásahy člověka podminily výskyt velmi vzácných zástupců hmyzu. Za pozornost stojí zejména výskyt pestře zbarvené stepní vosičky *Cerapteryx fuscipennis*, která se jinde na území České republiky nevyskytuje a zlatušky *Cleptes aerosus*, která se kromě středních Čech vyskytuje také na jižní Moravě. Kromě těchto velmi vzácných druhů se v území vyskytuje i řada dalších běžnějších zástupců stepních bezobratlých. Hojně jsou zastoupeny různé druhy hrabalek, řada druhů stepních ploštic, teplomilní pavouci a z brouků zejména stepní

zástupci střevlíků, mandelinkovitých a nosatcovitých brouků. V území se rozmnožuje i řada stepních i běžnějších druhů motýlů. Známkou toho, že v území byly v minulosti vinice, je i výskyt cvrčivce réвовého. Kromě významných zástupců hmyzu rostou v území i některé vzácnější stepní rostliny. V trávnicích s dominantním sveřepem vzpřímeným a kosťavou žlábkatou je nápadná koncem jara kvetoucí růže galská, dále se zde vyskytuje např. rozrazil ožankový, řebríček panonský, čistic přímý, strdivka sedmihradská, máčka ladní, chirpa latnatá a několik druhů rozchodníků. V západní části území se po odstranění porostů křovin dočasně objevily i vzácné polní plevely jako např. černucha rolní, chrupavník rolní nebo dejvorec velkoplodý.

- 1 Nízké keřky růže galské (*Rosa gallica*) rozkvétají velkými sytě růžovými květy na konci května.
- 2 Čistic přímý (*Stachys recta*).
- 3 Rozchodník bílý (*Sedum album*) roste na skalkách a v drobných sutiích v jejich okolí.
- 4 Východní část přírodní památky Trojská s travními porosty s dominantním sveřepem vzpřímeným.

5 Malé skalky ordovických břidlic šáreckého souvrství najdeme zejména v západní části území. Rozpadají se do drobných úlomků, tzv. roubíků.

6 Čičorka pestrá (*Coronilla varia*) vytváří bohaté porosty zejména ve východní části území.

7 Materídouška vejčitá (*Thymus pulegioides*).

Geologická stavba území a jeho vývoj spojený se zásahy člověka

Podloží údolí, na jehož svazích leží obě části přírodní památky Trojská, je tvořeno usazeninami prvohorního moře. Ty se na jeho dně usazovaly před více než 470 milionů let, v období spodního ordoviku. Vrstvy zpevněné do černošedých břidlic jsou součástí tzv. šáreckého souvrství, pojmenovaného podle typického naleziště ordovických usazenin popsanych z pražské Šárky. V přírodní památce Trojská vystupují tyto břidlice na povrch jen místy v podobě drobných skalek zejména v západní části území. Při bližším pohledu na drobné sutě pod skalkami si můžeme povšimnout charakteristických, drobných i větších, úzce sloupkovitých úlomků, do kterých se tmavé břidlice rozpadají. Podle charakteristického tvaru úlomků bývá tento rozpad označován jako roubíkový. Současný vzhled údolí je výsledkem erozních procesů, které probíhaly v posledním geologickém období – ve čtvrťorách. Nejprve byly narušeny a odpraveny novější druhohorní usazeniny, později se tehdejší potoky zařizly i do prvohorních břidlic. Voda tak postupem času vymodelovala středně hluboké údolí a na některých místech odhalila i malé skalky trmavých břidlic šáreckého souvrství.

Kromě geologických procesů měly zásadní vliv na utváření současného charakteru údolí především zásahy člověka. Před příchodem prvních lidí byly svahy údolí nejspíše pokryty řídkým lesem. Vzhled údolí se začal

měnit až s příchodem prvních zemědělců. Lesy na rovinách a mírných svazích byly vykloučeny a na jejich místech vznikaly pole a pastviny. Svahy v Trojské byly jako pastviny pravděpodobně využívány už v dobách raného osídlení a teprve mnohem později, ve středověku, zde byly zakládány vinice, sady a zahrady. Ty byly využívány až do první poloviny 20. století, kdy byly opuštěny a začaly pozvolna zarůstat křovinami. Zatímco v době vyhlášení přírodní památky měla východní část území charakter luční enklávy s rozvolněnými porosty křovin, západní část byla hustě zarostlá náletovými dřevinami. V druhé polovině osmdesátých let byla udržována ve stavu bezlesí jen východní část, která byla později také oplocena a sporadicky kosena. Teprve v roce 2004 byly provedeny rozsáhlejší zásahy i v západní části území, která byla prosvětlena a ve svahu byly ponechány jen solitérní stromy a keře. Tím došlo k výrazné proměně travních společenstev a dočasně se v území objevily i některé vzácné a dnes již téměř vymizelé polní plevele. V současnosti jsou v obou částech území s přispěním Hlavního města Prahy sečeny a spásány luční porosty. Seč probíhá v pruzích, z nichž některé jsou ponechány bez zásahu. Je tak zajištěno dokončení vývoje hmyzu, zejména fytofágních brouků, ploščic a motýlů. Pokud by byla sečena celá plocha s živými rostlinami, hrozilo by, že některé málo početné druhy z území zcela vymizí. Teprve nedávno byla zahájena také pastva svahů stádem ovcí a koz. Ty okusem a svými kopyty narušují souvislý travní dín a vytvářejí vhodné podmínky pro osídlení vzácných druhů hmyzu.

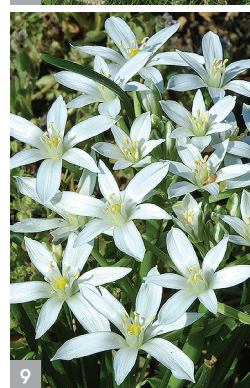

Přírodní zajímavosti Trojské

Území přírodní památky Trojská prošlo od příchodu člověka do pražské kotliny výrazným vývojem, který zásadním způsobem utvářel současný stepní charakter lokality. Podle rekonstrukční mapy přirozené vegetace území hlavního města Prahy byl svah, na kterém se nachází obě části chráněného území, pokryt tolitovou doubravou s dominantním dubem zimním a některými doprovodnými dřevinami jako je jeřáb břík nebo lípa srdčitá. Zřejmě teprve s příchodem prvních zemědělců dochází k postupnému odlesňování svahů a přeměně lokality na trvalé pastviny. Je velmi pravděpodobné, že území bylo po většinu času využíváno jako pastvina s výjimkou teplejších období středověku, kdy byly zejména v západní části údolí blíže k Vltavě zakládány vinice. Pravděpodobně ještě později byly v části území vysazeny sady a v západní části lze dodnes nalézt ve vegetaci pozůstatky zahradních výsadeb, které patřily k některé z blízkých usedlostí.

Botanicky cennější je v současné době východní část území, kde přetval déle luční charakter. Na vyhřátých, jižně orientovaných svazích, výrazně dominují sveřep vzpřímený (*Bromus erectus*) a kostřava žlábkatá (*Festuca rupicola*), které na řadě míst doprovází další teplo-milná tráva – strdivka sedmihradská (*Melica transsylvanica*). Její velké klasy

jsou nápadné po odkvětu v červnu bohatě obvrvenými pluchami. Zřejmě nejcennějším druhem vyskytujícím se ve východní části území je růže galská (*Rosa gallica*), která vytváří nízké plazivé keřky s velkými, sytě růžovými květy. Mezi vzácnější druhy patří také rozrazil ožankový (*Veronica teucrium*), řebříček panonský (*Achillea pannonica*), řebříček štětínolistý (*Achillea setacea*), čistec přímý (*Stachys recta*), tolce nejmenší (*Medicago minima*), mateřídouška panonská (*Thymus pannonicus*) a časná (*Thymus praecox*) nebo jetel alpský (*Trifolium alpestre*). Ve východní části území v některých obdobích roku výrazně dominují některé běžnější stepní druhy. Za zmínku stojí zejména hojný výskyt máčky ladní (*Eryngium campestre*) spolu s rozsáhlými porosty chrpy latnaté (*Centaurea stoebe*), které společně vykvétají na začátku července a také hojný výskyt rozchodníku velkého (*Hylotelephium maximum*). Z dalších rozchodníků se vyskytují v blízkosti drobných skalek rozchodník bílý (*Sedum album*) a rozchodník šestiřadý (*Sedum sexangulare*). Rozsáhlé porosty vytváří na začátku léta také čičorka pestrá (*Coronilla varia*), která je významnou živnou rostlinou pro některé druhy motýlů, zejména stepní modrásky. Roztroušeně se především v horní části území vyskytuje šalvěj hajní (*Salvia nemorosa*), v celé ploše pak také srpek obecný (*Falcaria vulgaris*) nebo prorostlík srpovitý (*Bupleurum falcatum*). V západní části území se po sanačních

- 8 Strdivka sedmihradská (*Melica transsylvanica*) se vyskytuje hojně ve východní části území.
- 9 Snědek Kochův (*Ornithogalum kochii*) najdeme na prosvětlených svazích západní části území.
- 10 Šalvěj hajní (*Salvia nemorosa*).

11

12

13

11 Otakárek ovocný (*Iphiclides podalirius*).

12 K vzácnějším stepním motýlům patří modrásek vikvicový (*Polyommatus coridon*) - samec.

13 Pestrokrovečník včelový (*Trichodes apiaris*), jehož larvy parazitují v hnízdech samotářských včel, nachází v PP Trojská ideální podmínky.

zásazích, při kterých byly odstraněny husté porosty křovin, dočasně objevily vzácné polní plevele. Za zmínku stojí výskyt černuchy rolní (*Nigella arvensis*), drchničky modré (*Anagallis foemina*), chruplavíku rolního (*Polycnemum arvensis*) nebo dejvorce velkoplodého (*Caucallis platycarpus*). Rozvolnění porostů se projevilo také na hojnějším výskytu teplomilného snědku Kochova (*Ornithogalum kochii*), který vykvetá brzy na jaře. Cílené odstranění křovin vedlo k tomu, že zastoupení dřevin je v obou plochách malé a z druhů dominují hlohy (*Crataegus* sp. div.), trnka obecná (*Prunus spinosa*) a růže šípková (*Rosa canina*).

K hlavním důvodům ochrany území patří výskyt vzácných druhů hmyzu a dalších bezobratlých, kteří využívají jedinečné půdní a mikroklimatické podmínky lokality. Bezpochyby nejvýznamnější jsou nálezy vzácných stepních vosiček. Nález hbitěnky *Cerapteryris fuscipennis*, popsané z Dalmácie, je jediným z území České republiky a nejbližší lokality s výskytem zlatušky *Cleptes aerosus* leží až na jižní Moravě a na Slovensku. Příhodné podmínky poskytuje lokalita i dalším zástupcům blanokřídlých, zejména některým vzácným kutilkám *Belomicrus italicus*, *Ammoplanus marathroicus*, *Solierella compedita* nebo *Tachysphex grandii*, parazitické hrabalce *Evagetus subglaber* nebo hbitěnce *Heterocoelia hungarica*. Hojně zastoupenou skupinou jsou také ploštice. Z mnoha druhů stojí za zmínku výskyt lovcice pestré (*Prostemma*

guttula), ploštičky *Raglius confusus* a štíhlenky *Berytinus striola*. Velmi početnou skupinou jsou také brouci z nichž převažují zástupci čeledí mandelinkovitých, nosatcovitých a střevlíkovitých. Z mandelinkovitých jsou významné nálezy chřestovníčků obecného (*Crioceris asparagi*) a dvanáctitéčného (*C. duodecimpunctata*), mandelinek *Coptocephala rubicunda*, *Psylliodes instabilis* a *Aphthona atrocaerulea*, krytohlavů *Cryptocephalus schaefferi* a *C. vittula* či bázlivce ovocného (*Galeruca pomonae*). Mezi vzácnější nosatcovité brouky patří nosatčici rodu *Apion* (*A. penetrans*, *A. rufulum*, *A. ruficrus*), listopas *Sitona longulus*, nosatec *Orthochaetes setiger* a řada bezkřídlých druhů, např. laloknosců *Otiorhynchus velutinus* a *O. ligustici*, několika nosatců rodu *Trachyphloeus* a druhů *Omius rotundatus* nebo *Brachysomus villosulus*. Střevlíkovití brouci jsou zastoupeni kvapníkem *Harpalus serripes* a střevlíky *Masoreus wetterhallii* a *Microlestes fissuralis*. Pozoruhodnou skupinou jsou také stepní pavouci z nichž byli v území zastížení stepní běžník *Ozyptila nigrita* nebo teplomil čtyřskvrnný (*Tifanoea quadriguttata*). Významnou skupinou hmyzu jsou také motýli. Ze vzácnějších druhů je třeba zmínit otakárka ovocného (*Iphiclides podalirius*) nebo modráška vikvicového (*Polyommatus coridon*). Památkou na dřívější polohy vinic ve svahu je konečně i výskyt cvrčivce révového (*Polyommatus coridon*).

Použité podklady

- Anonym (1982): Vyhláška 4/1982 o chráněných přírodních výtvorech v hlavním městě Praze na lokalitách Barrandovské skály, Kalvárie v Motole, Baba, Dolní Šárka, Podbabské skály, Sedlecké skály, Salabka, Havránka, Trojská, Podhoří, Bohnické údolí, Zámky a jejich ochranných pásmech. Sbírka nařízení, vyhlášek a instrukcí národního výboru hlavního města Prahy, částka 2.
- Dostál J. a Kříž J. (1989): Přírodou pražské botanické zahrady. Pražská botanická zahrada Praha 7 – Troja. 77 pp.
- Hrčka D. (2007): Rostliny přírodního parku Drahaň–Troja. Botanická zahrada hl. m. Prahy a Grada Publishing, a.s., Praha, 241 pp.
- Just T., Mandáková V., Šmolíková M a Halík J. (1996): Trojská kotlina – příroda a památky. 01/30. základní organizace ČSOP "Troja" a DDM Praha 7.
- Kříž J. (1994): Chráněná příroda Prahy 8. Obvodní úřad v Praze 8 a 01/34. základní organizace Českého svazu ochránců přírody, IV. vydání, Praha, 27 pp.
- Kříž J. a Rosendorf P. (2001): Příroda Prahy 8, 01/34. základní organizace Českého svazu ochránců přírody, Praha, 88 pp.
- Kubíková J. a Podzemský O. (eds.) (1985): Staletá Praha XV – Přírodovědný význam Prahy. Sborník Pražského střediska státní památkové péče a ochrany přírody, Panorama Praha, 304 pp.
- Kubíková J., Ložek V., Špryňar P. a kol. (2005): Praha. In: Mackovčín P. a Sedláček M. (eds.): Chráněná území ČR, svazek XII. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 304 pp.
- Moravec J., Neuhausel R. a kol. (1991): Přirozená vegetace území hlavního města Prahy a její rekonstrukční mapa. Academia ve spolupráci s Botanickým ústavem ČSAV a Ministerstvem životního prostředí České republiky, Praha, 204 pp, mapová příloha.
- Šamata J. a Čížek O. (2008): Plán péče o Přírodní památku Trojská na období 2010–2022. HUTUR – o.s., NT–NATURAM – občanské sdružení pro ochranu přírody, PfF JČU, Entomologický ústav – Biologické centrum AV ČR, Praha, 99 pp.

14

14 K typickým motýlům, vyhledávajícím okraje polí, kamenité stráně, pastviny a suché úhory patří perleťovec malý (*Issoria lathonia*).

Poděkování

Ing. Jiřímu Romovi z odboru ochrany prostředí Magistrátu Hlavního města Prahy děkujeme za připomínky k textu a Ing. Petru Slavíkovi děkujeme za poskytnutí leteckých ortofotografií a digitální hranice PP Trojská pro zpracování přehledné mapy zájmového území.

Přírodní památka Trojská

Edice: Chráněná území Prahy 8

Vydalo:

EKOCENTRUM KŘIVATEC

při 01/34. základní organizaci Křivates

Českého svazu ochránců přírody v roce 2010

Text:

Pavel Rosendorf s užitím citovaných podkladů

Grafická úprava: Pavel Rosendorf a František Dlabač

Foto:

Pavel Rosendorf

Tisk:

Sofyko v.o.s.

Náklad:

1000 výtisků

Publikace byla vydána s finanční podporou
Hlavního města Prahy